

Införande av fjärde penningtvättsdirektivet

Finanspolissektionen (fortsättningsvis kallad finanspolisen) är en del av Polismyndighetens nationella operativa avdelning (Noa) och har ansvar för underrättelseverksamhet avseende penningtvätt, terrorfinansiering och penningförfalskning samt falska betalningsmedel. Finanspolisen är även Sveriges Financial Intelligence Unit (FIU). Finanspolisen är därför mottagare av rapporter från verksamhetsutövare som omfattas av lagen om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Införandet av fjärde penningtvättsdirektivet innebär en rad förändringar inom området, och de flesta lagar som reglerar arbetet mot penningtvätt och finansiering av terrorism omfattas i någon mån. Aktörer i ett flertal branscher blir också nya rapportörer. Genom denna skrift vill finanspolisen uppmärksamma verksamhetsutövare, både de som tidigare omfattats av rapporteringsplikten och nya rapportörer, om några av de viktigaste förändringarna samt informera om var ytterligare information finns tillgänglig. Förändringarna träder i kraft den 1 augusti 2017.

Nya definitioner av penningtvätt och finansiering av terrorism

I den nya lagen om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism får penningtvätt en tydligare definition. I 1 kap. 6 § definieras penningtvätt som åtgärder på pengar eller annan egendom som härrör från brott eller brottslig verksamhet som:

- kan dölja egendomens samband med brott eller brottslig verksamhet,
- kan främja möjligheterna för någon att tillgodogöra sig egendomen eller dess värde,
- kan främja möjligheterna för någon att undandra sig rättsliga påföljder, eller
- innebär att någon förvärvat, innehar, hävdar rätt till eller brukar egendomen.

Vidare klargörs det att åtgärder med egendom som typiskt sett är ägnade att dölja att någon avser att berika sig eller någon annan genom en framtida brottslig handling jämföras med penningtvätt.

Även definitionen av finansiering av terrorism förtydligas och utökas i 1 kap. 7 §. Den tidigare definitionen motsvarar nuvarande lydelsens grundsats och första punkt men ytterligare två punkter har tillkommit:

Med finansiering av terrorism avses i denna lag insamling, tillhandahållande eller mottagande av pengar eller annan egendom i syfte att egendomen ska användas eller med vetskap om att den är avsedd att användas

- för att begå sådan brottslighet som avses i 2 § lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall,
- av en person eller en sammanslutning av personer som begår sådan brottslighet som avses i 2 § lagen om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall, eller gör sig skyldig till försök, förberedelse, stämpling eller medverkan till sådan brottslighet, eller
- för en sådan resa som avses i 5 b § lagen (2010:299) om straff för offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet.

Enligt andra punkten gör man sig alltså skyldig till terrorfinansiering vid överföring till personer, eller sammanslutningar av personer, som begår sådan brottslighet som avses. Det är inte nödvändigt att tillgångarna specifikt ska användas till terrordåd. Den nya lagens definition har med dessa förändringar justerats så att de omfattar straffbestämmelserna som infördes i Lag (2010:299) om straff för offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet.

Större tonvikt på riskbedömningar

I den nya lagen ges riskbedömningar större vikt. Antalet paragrafer som reglerar riskbedömningar har utökats avsevärt och återfinns nu i kap. 2 (jämfört med tidigare kap. 5).

I kapitlet förtydligas bl.a. att verksamhetsutövarna i sin allmänna riskbedömning ska beakta till vilka kunder produkten eller tjänsten riktar sig till, hur distributionen sker, och om det finns några geografiska riskfaktorer. Hänsyn ska även tas till de uppgifter som verksamhetsutövaren inhämtar för sin rapportering, samt information som myndigheter sprider om penningtvätt eller finansiering av terrorism. Riskbedömningen ska ligga till grund för att utforma de rutiner och riktlinjer som verksamhetsutövaren använder för att förhindra att deras produkter och tjänster utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism (2 kap. 1 - 2 §§).

Ytterligare en nyhet är att verksamhetsutövaren utöver riskbedömning för produkter och tjänster ska göra en riskbedömning på kunden, som även löpande ska följas upp och vid behov uppdateras. Det finns också riktlinjer om vilka omständigheter som normalt medför lägre eller högre risk för penningtvätt och finansiering av terrorism (2 kap. 3 – 5 §§).

Av kapitlet framgår även att verksamhetsutövarna har ansvar för att de personer som arbetar med att motverka penningtvätt och finansiering av terrorism är lämpliga för uppdraget, har erhållit relevant utbildning, och skyddas från att utsättas för otillbörlig påverkan (2 kap. 13 – 15 §§).

Nytt om kundkännedom

I likhet med reglerna om riskbedömningar så präglas det nya regelverket om kundkännedom av att de är mer omfattande och tydligare än det tidigare regelverket.

Även i tidigare lagstiftning fanns ett krav på kundkännedom men detta har nu kompletterats med ett explicit förbud mot att upprätta en affärsförbindelse utan att ha tillräcklig kundkännedom, eller om det efter sådan kännedom finns misstanke om att verksamhetsutövarens produkter eller tjänster kommer att användas för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Det är även förbjudet att utföra enskilda transaktioner när sådan misstanke föreligger (3 kap. 1-3 §§).

Utöver generella riktlinjer om beloppsgränser som ställer utökade krav på kundkännedom finns det även branschspecifika regler som kompletterar dessa, främst då för kasino- och spelbranschen samt för yrkesmässig handel med varor (3 kap. 4 – 5 §§).

Det ställs även krav på vilka specifika åtgärder som ska vidtas för kundkännedom, och i likhet med riskbedömningar så finns det omständigheter som kan föranleda förenklade eller skärpta åtgärder. Precis som tidigare finns särskilda åtgärder för personer i politiskt utsatt ställning (3 kap. 7 – 20 §§).

Verksamhetsutövarnas rapporteringsplikt

I 4 kap. kan rapporteringspliktiga verksamhetsutövare finna mer konkreta riktlinjer för hur riskbedömningarna och kundkännedomen ska tillämpas, och i vilka situationer de är skyldiga att rapportera en transaktion eller ett kundbeteende till finanspolisen.

I den tidigare lagstiftningen låg tonvikten på transaktioner men den nya lagstiftningen är mer omfattande och tar även sikte på kundbeteende och aktiviteter. I likhet med tidigare lagstiftning ska verksamhetsutövaren övervaka affärsförbindelser och transaktioner för att upptäcka avvikelser. Nu finns dock även en uttalad skyldighet att bedöma om kundens aktiviteter utan att vara avvikande kan antas vara ett led i penningtvätt eller finansiering av terrorism (4 kap. 1 §).

Om misstanke uppstår ska verksamhetsutövarna vid behov vidta skärpta åtgärder för utökad kundkännedom, och bedöma om det finns *skälig* misstanke om penningtvätt eller finansiering av terrorism. Detta gäller även om egendomen på annat sätt härrör från en brottslig handling, vilket är en utökning av lagens omfattning. Verksamhetsutövaren förutsätts alltså undersöka kundens aktiviteter för att om möjligt själv kunna utesluta brottslig aktivitet, och i annat fall rapportera transaktionen eller aktiviteterna till finanspolisen. De utredande åtgärder måste dock ställas mot att rapportering till finanspolisen ska ske utan dröjsmål. Rapporteringsplikten har också utökats till att omfatta när verksamhetsutövaren på grund av misstanke avstår från att utföra en transaktion eller ingå ett affäreförhållande (4. Kap. 2-3 §§).

Ytterligare information

Varje rapporteringsskyldig verksamhetsutövare måste själv ta ansvar för att inhämta nödvändig information, upparbeta goda rutiner, och säkerställa att tillräckliga åtgärder vidtas för att motverka penningtvätt och finansiering av terrorism. En skrift av det här omfånget kan endast peka i mycket generella termer på några aspekter av de förändringar som skett. Nedan följer ett antal användbara källor som verksamhetsutövare kan använda sig av. Det finns även branschspecifikt stöd som utarbetas av branschorganisationer och tillsynsmyndigheter.

Lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2017630-om-atgarder-mot-penningtvatt-och_sfs-2017-630

Finansinspektionen är den huvudsakliga tillsynsmyndigheten, och ger bl.a. ut föreskrifter om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

www.fi.se

Svenska institutet mot penningtvätt.

<http://www.simpt.se/>

Finanspolisen
Telefon: 010 56 368 00
Fax: 08 650 13 54
E-post: fipo@polisen.se